

Τίτλος δραστηριότητας: «Το “Κουτί” του Κοινωνικού Φύλου/ Η φυλακή του φύλου»

Ομάδα στόχου: Μαθήτριες/τές Ε' - ΣΤ' τάξεων Δημοτικού και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

Διάρκεια: 90 λεπτά

Διδακτικοί στόχοι:

- Κατανόηση των κοινωνικά δομημένων ρόλων των γυναικών και των αντρών στην ελληνική κοινωνία (πώς διαμορφώνονται, στερεότυπα, κοινωνικά πρότυπα, συμβολή των ΜΜΕ στη διαμόρφωση των κοινωνικών ρόλων, διαφορές και ανισότητες μεταξύ των δύο φύλων).
- Συζήτηση σχετικά με το πώς οι κοινωνικά δομημένοι ρόλοι επηρεάζουν τις επιλογές μας και τις ευκαιρίες που μας δίνονται.
- Σύνδεση των κοινωνικά δομημένων ρόλων των φύλων με την έμφυλη βία.

Περιγραφή δραστηριότητας:

Μέρος 1^ο

1. Δείξτε στα παιδιά διαφημίσεις που απεικονίζουν άντρες και γυναίκες να διαφημίζουν διάφορα προϊόντα όπως ρούχα, αυτοκίνητα, ρολόγια, αρώματα, προϊόντα περιποίησης/καθαρισμού, προϊόντα για παιδιά κλπ ή το παρακάτω Video (5 λεπτά), <http://www.youtube.com/watch?v=YIwWS2atEmc>
2. Με αφορμή το πιο πάνω βίντεο ή τις έντυπες διαφημίσεις ζητήστε από τα παιδιά να συζητήσουν για τους κοινωνικά δομημένους ρόλους των γυναικών και των αντρών στην ελληνική κοινωνία. Θυμίστε τους ότι η συζήτηση πρέπει να περιστρέφεται γύρω από το **τι η κοινωνία καθορίζει ότι πρέπει να είναι ο ρόλος του άντρα και ο ρόλος της γυναίκας, και όχι το τι οι ίδιοι θεωρούν ότι είναι σωστό.** (κατά τη διάρκεια της συζήτησης θα χρειαστεί να το επαναλάβετε αυτό αρκετές φορές)
3. Χωρίστε τους συμμετέχοντες σε 4 μικρές ομάδες

4. Δύο ομάδες θα συζητήσουν για τον κοινωνικό ρόλο των γυναικών και 2 ομάδες για τον κοινωνικό ρόλο των αντρών (10 λεπτά)

- Η Ομάδα η οποία θα συζητήσει τον κοινωνικό ρόλο των αντρών συζητά με βάση την παρακάτω ερώτηση:

Ποια είναι τα χαρακτηριστικά που χαρακτηρίζουν τον 'Σωστό' άντρα;

- Η μια ομάδα συζητά για πως πρέπει να μοιάζει ο 'Σωστός' άντρας και τι πρέπει να κάνει (πώς να συμπεριφέρεται κλπ)
 - Η άλλη ομάδα συζητά για το πώς ΔΕΝ πρέπει να μοιάζει ο Σωστός άντρας και τι ΔΕΝ πρέπει να κάνει (πώς να ΜΗΝ συμπεριφέρεται κλπ), δηλαδή κοινωνικά μη αποδεκτές συμπεριφορές και χαρακτηριστικά του άντρα.
- Η Ομάδα η οποία θα συζητήσει τον κοινωνικό ρόλο των γυναικών, απαντά στην παρακάτω ερώτηση:

Ποια είναι τα χαρακτηριστικά που χαρακτηρίζουν την 'Σωστή' γυναίκα;

- Η μια ομάδα συζητά για πως πρέπει να μοιάζει η 'Σωστή' γυναίκα και τι πρέπει να κάνει (πώς να συμπεριφέρεται κτλ).
- Η άλλη ομάδα συζητά για το πώς ΔΕΝ πρέπει να μοιάζει η 'Σωστή' γυναίκα και τι ΔΕΝ πρέπει να κάνει (πώς να ΜΗ συμπεριφέρεται κτλ), δηλαδή κοινωνικά μη αποδεκτές συμπεριφορές και χαρακτηριστικά της γυναίκας.

Ενθαρρύνετε τις ομάδες να σκεφτούν τόσο εξωτερικά χαρακτηριστικά (σώμα, αξεσουάρ, δουλειά κλπ) όσο και εσωτερικά χαρακτηριστικά (συμπεριφορά, χαρακτηριστικά της προσωπικότητας)

Παράδειγμα:

‘Οι άντρες έχουν μύες, είναι γυμνασμένοι, τους αρέσουν τα σπορ και το ποδόσφαιρο και δεν πρέπει να κλαίνε. Πρέπει να είναι σκληροί και δυναμικοί.’

‘Οι γυναίκες πρέπει να έχουν ωραίες καμπύλες, να είναι περιποιημένες, να είναι ευαίσθητες και σεμνές, να μη βρίζουν.’

5. Σημειώστε όλες τις απαντήσεις στον πίνακα, πρώτα σημειώνοντας τις απαντήσεις για τις γυναίκες και μετά τις απαντήσεις για τους άντρες, γράφοντας τα διάφορα χαρακτηριστικά για τα δύο φύλα ξεχωριστά. **(15 λεπτά)**.
6. Ζωγραφίστε ένα ‘κουτί’ γύρω από τα χαρακτηριστικά που αφορούν το κάθε φύλο.
7. Ζητήστε από τις/τους μαθήτριες/τές να διαβάσουν τα χαρακτηριστικά που έχετε γράψει στον πίνακα και να σας πουν τι παρατηρούν.

Ερωτήσεις για συζήτηση (45 λεπτά)

- Ποια χαρακτηριστικά θέλει η κοινωνία να έχουν οι ‘σωστές’ γυναίκες;
 - Τι κάνει μια γυναίκα ελκυστική;
 - Πώς καθορίζει η κοινωνία ότι πρέπει να συμπεριφέρονται οι ‘σωστές γυναίκες’;
 - Παράλληλα τι ΔΕΝ πρέπει να κάνουν οι ‘σωστές γυναίκες’;
 - Ποια χαρακτηριστικά έχουν οι ‘σωστοί’ άντρες;
 - Τι κάνει ένα άντρα ελκυστικό;
 - Πώς καθορίζει η κοινωνία ότι πρέπει να συμπεριφέρονται οι ‘σωστοί άντρες’;
 - Παράλληλα τι ΔΕΝ πρέπει να κάνουν οι ‘σωστοί άντρες’
8. Ζητήστε να συγκρίνουν τα δύο κουτιά και να πουν τι παρατηρούν. Συγκρίνοντας τα χαρακτηριστικά των γυναικών και των ανδρών, ποιες διαφορές παρατηρείτε;
- Περιμένουμε από τους άντρες και τις γυναίκες να συμπεριφέρονται διαφορετικά; Με ποιον τρόπο;
 - Ποιες διαφορές που αφορούν τη θέση των αντρών και των γυναικών στην κοινωνία παρατηρείτε; (π.χ. η κοινωνία προσδοκά οι γυναίκες να είναι σπίτι, ενώ οι άντρες να είναι πιο αναμειγμένοι στα κοινά, στην πολιτική, σε κέντρα λήψης αποφάσεων, διευθυντικές θέσεις κτλ)
 - Υπάρχουν χαρακτηριστικά που είναι διαμετρικά αντίθετα ανάμεσα στα δύο φύλα; (π.χ. σκληρός vs. ευαίσθητη κτλ)
 - Υπάρχουν χαρακτηριστικά που είναι κοινά ανάμεσα στα δύο φύλα;
 - Υπάρχουν χαρακτηριστικά τα οποία δεν είναι κοινωνικά αποδεκτά για τις γυναίκες τα οποία βρίσκονται στο ‘κουτί’ των αντρών;
 - Υπάρχουν χαρακτηριστικά τα οποία δεν είναι κοινωνικά αποδεκτά για τους άντρες τα οποία βρίσκονται στο ‘κουτί’ των γυναικών;

- Υπάρχουν αντιφάσεις στον ρόλο που θέλουμε να έχουν οι γυναίκες (π.χ. να είναι σεμνές αλλά και σεξουαλικά έμπειρες και προκλητικές); Ποιες;
 - Υπάρχουν αντιφάσεις στον ρόλο που θέλουμε να έχουν οι άντρες (π.χ. να είναι σκληροί αλλά και ευαίσθητοι). Ποιες;
 - Πώς επηρεάζουν αυτές οι αντιφάσεις τον τρόπο που μπορεί να αντιμετωπίσουμε κάποτε ένα άντρα ή μια γυναίκα;
 - Υπάρχουν κάποιες ανισότητες που αφορούν τα φύλα; Ποιες;
 - Πώς έχουν δημιουργηθεί αυτά τα πρότυπα για τους άντρες και τις γυναίκες;
 - Πού μαθαίνουμε αυτούς τους κοινωνικούς ρόλους για τα δύο φύλα;
 - Ποιοι συγκεκριμένα μας διδάσκουν ή επηρεάζουν τις αντιλήψεις μας σχετικά με τους ρόλους των φύλων; Αν τα παιδιά δεν απαντήσουν, ρωτήστε για τους γονείς, το σχολείο, τους φίλους, τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας, την Εκκλησία κλπ και πώς ο καθένας από αυτούς επηρεάζει τις αντιλήψεις μας σχετικά με τους ρόλους των φύλων.
- 9.** Όταν έχουν επισημανθεί τα χαρακτηριστικά του κάθε φύλου, οι ομοιότητες, οι διαφορές και οι αντιθέσεις (καθώς και τυχόν αντιφάσεις όσο αφορά τον ρόλο κάποιου φύλου) εξηγήστε ότι το κάθε κουτί εμπερικλείει τον κοινωνικά δομημένο ρόλο των αντρών και των γυναικών. Οι ρόλοι αυτοί στην ουσία είναι πλασματικοί, γιατί έχουν κατασκευαστεί από την κοινωνία, αλλά τις περισσότερες φορές καλούμαστε να παραμείνουμε μέσα στα κουτιά λόγω της κοινωνικής πίεσης. Αυτό ονομάζεται 'φυλακή του φύλου'.
- 10.** Τώρα αντάλλαξε τις επικεφαλίδες των κουτιών. Σβήσε το «άντρας» και γράψε «γυναίκα» και αντίστροφα. Άρα θα έχουμε προτάσεις όπως:
- 'Οι γυναίκες έχουν μύες, είναι γυμνασμένες, τους αρέσουν τα σπορ και το ποδόσφαιρο και δεν πρέπει να κλαίνε. Πρέπει να είναι σκληρές και δυναμικές,'
 - 'Οι άντρες πρέπει να έχουν ωραίες καμπύλες, να είναι περιποιημένοι, να είναι ευαίσθητοι και σεμνοί, να μη βρίζουν.'
- 11.** Τι θα γινόταν αν κάναμε αυτό; (Αλλαγή ρόλων;)
- Εξετάζοντας το κουτί το οποίο εμπερικλείει τους κοινωνικά αποδεκτούς ρόλους των φύλων, πόσο εύκολο νομίζετε ότι είναι για κάποιον/κάποια να μείνει μέσα στο κουτί; Γιατί είναι εύκολο/δύσκολο να είναι ένα άτομο μέσα στο κουτί;

- Γιατί θα ήθελε κάποιο άτομο να πληροί αυτά τα χαρακτηριστικά που εμπεριέχονται στο κουτί; Τι κερδίζει;
- Πώς επιβραβεύεται από την κοινωνία επειδή πληροί τον κοινωνικά αποδεκτό ρόλο; Και τι συμβαίνει στα άτομα τα οποία κινούνται με τις πράξεις τους και τη συμπεριφορά τους εκτός του κουτιού;
- Π.χ. αν κάποιος άντρας ή γυναίκα έχει χαρακτηριστικά που σχετίζονται συνήθως με το άλλο φύλο, όπως ένα κορίτσι που του αρέσει το ποδόσφαιρο, είναι μυώδης, είναι σκληρή και επιθετική και βρίζει; Ή ένα αγόρι που του αρέσει η τέχνη και η ποίηση, δεν παίζει ποδόσφαιρο, ενδιαφέρεται για τη μόδα και είναι ευαίσθητος;
- Πώς αντιμετωπίζονται αυτά τα άτομα, τα οποία συμπεριφέρονται 'εκτός' του καθορισμένου κοινωνικού ρόλου, από τις οικογένειές τους, τους φίλους τους, την κοινωνία;
- Μήπως τα άτομα αυτά βιώνουν κάποιες συμπεριφορές κακομεταχείρισης ή κακοποίησης; Ποιες; (αποκλεισμό, χλευασμό, κοροϊδία, κακόφημα κουτσομπολιά, λεκτική κακοποίηση, ύβρη, σωματική βία, εκφοβισμό κλπ)

12. Εξηγήστε ότι αυτές οι συμπεριφορές αποτελούν αυτό που ονομάζουμε «έμφυλη βία»

Μέρος 2^ο

Πόσο ανήκουμε μέσα στα κουτιά; (20 λεπτά)

Επιμέρους στόχοι:

- Να κατανοήσουν τα παιδιά ότι είναι αδύνατο κάποιος άνθρωπος να πληροί 100% τις «προϋποθέσεις» που αφορούν τον κοινωνικό ρόλο του φύλου του και ότι οι ίδιοι ως επί το πλείστον βρίσκονται εκτός του «κουτιού».
- Να κατανοήσουν ότι δεν έχουμε δικαίωμα να κακοποιούμε κάποιο άτομο το οποίο εμείς θεωρούμε ότι είναι εκτός του κουτιού. Στην ουσία όλες/οι είμαστε εκτός του κουτιού, απλώς δεν το αντιλαμβανόμαστε πάντα.

Περιγραφή:

1. Δίνουμε στα παιδιά το πιο κάτω χαρτάκι να γεμίσουν ανώνυμα.

Σε πιο βαθμό νομίζεις ότι εσύ προσωπικά ταυτίζεσαι με τα χαρακτηριστικά που εμπερικλείονται στο κουτί; Σημείωσε πιο κάτω:

0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100

2. Μαζεύουμε τα χαρτάκια σε ένα κουτί, τα ξεδιπλώνουμε ένα-ένα και σημειώνουμε τα 'σκορ' σε ένα flipchart στο οποίο έχουμε από πριν σχεδιάσει 5 ομόκεντρους κύκλους. Οι κύκλοι θα μοιάζουν με το κύκλο στόχου (δηλαδή το στόχο στον οποίο ρίχνουμε βελάκια). Στο κέντρο του στόχου είναι το 100, μετά είναι το 80, το 60 κλπ.

Ερωτήσεις για συζήτηση

- Τι παρατηρείτε;
- Οι περισσότεροι είμαστε μέσα στο κουτί ή έξω; Γιατί συμβαίνει αυτό;
- Αν και οι περισσότεροι είμαστε 'εκτός' του κουτιού γιατί περιμένουμε τους άλλους να είναι μέσα στο κουτί;
- Εμείς πώς θα νοιώθαμε αν κάποιος μας κατάκρινε, επειδή είμαστε εκτός του κουτιού;
- Μπορεί το γεγονός ότι είμαστε εκτός του κουτιού να μας βοηθήσει να κατανοήσουμε τη διαφορετικότητα των άλλων; Πώς;

Πηγή: Εγχειρίδιο 'Gender Matters', 'Gender in a box' <http://eycb.coe.int/gendermatters/>

© Στάλω Λέστα και Κωνσταντίνος Παπαγεωργίου

Επιμέλεια-προσαρμογή-μετάφραση: Πολύχρωμο Σχολείο (2017)